

Peaministri kõne valitsuse Euroopa Liidu poliitikast, 15. novembril 2011

Lugupeetav juhataja, lugupeetav Riigikogu,

Kevadel valitud uus Riigikogu ja valimiste järel ametisse astunud Vabariigi Valitsus on jõudnud ühe kõige olulisema riikliku poliitika aruteluni. Mul on hea meel anda teile ülevaade valitsuse Euroopa Liidu poliitikast. Seda poliitikat käsitlev dokument kavandab tegevust neljaks aastaks.

Iga planeerimine algab hinnangust olukorrale. Milline on Euroopa Liidu hetkeseis, milliseid uudiseid me praegu Brüsselist ja liikmesriikide pealinnadest kuuleme?

Eelmise nädala neljapäeval ütles Euroopa Komisjoni asepresident Olli Rehn Brüsselis pressikonverentsil: „Ma ootan aega, kui ma saan teile tuua häid uudiseid“. Tõepoolest – juba enam kui aasta näib, et Euroopa on huku äärel. Üks kriisikohtumine ajab teist taga. Lõppu justkui ei paista. Mis on siis viga meie Euroopal, mis veel mõni aasta tagasi paistis Vana Hea Maailmana? Esmapilgul võib tunduda, et ei olegi nagu suurt viga miskit. Euroopa Liit on ostujõult endiselt maailma suurim ühtsete reeglite järgi toimiv majandusruum.

Euroala avaliku sektori võlakooormus on jätkuvalt madalam kui Ameerika Ühendriikidel, rääkimata Jaapanist. Uus alusleping - Lissaboni leping - on värskest jõustunud ja tugevdab euroloimumist veelgi.

Kuid ainult optimistlik vaade oleks pealiskaudne. Parandamist ja paremaks tegemist on küllaga. Praegune võlakriis on paljastanud Euroopa Liidu ehk suurima nõrkuse. Erinevalt kandidaatriikide suunamisest, on Euroopa Liidu kui terviku võime oma liikmesriike mõjutada pahatihti madal või väga aeglase toimega.

Seetõttu ongi mõned liikmesriigid muutunud otsekui mingi mugavusklubi liikmeteks, kel palju õigusi, kuid vähe kohustusi. Ja veel vähem kontrolli nende kohustuste täitmise üle. Kuid kui nende tegematajätmised olid autonoomsed, siis tegematajätmiste tagajärjed on kollektiivsed. Ja tõttõelda on kollektiivne ka süü – me ise kutsusime kurja välja, vaadates liugulaskmistele pikka aega läbi sõrmede. Ka Euroopa Liit ise tegutses seega pikka aega mugavusklubina.

Seega siht on selge - me peame Euroopa Liidu sellest mugavustsoonist välja tooma. Selleks peame tõstma liikmesriikide – ka Eesti – vastutustundlikkust, tõhustama reegleid ning tugevdama Liidu ja euroala suutlikkust. See ongi lühidalt kokku võttes valitsuse Euroopa Liidu poliitika peamine siht järgmise nelja aasta jooksul.

Head kolleegid,

Ei Euroopa Liit tervikuna, euroala ega ammugi mitte Eesti üksinda, ei saa Kreeka eest Kreeka probleeme lahendada. Kreeka probleemide lahendus on Kreekas endas, see on Kreeka valitsuse ja Kreeka parlamendi kätes. See põhimõte käib muidugi kõikide liikmesriikide kohta, vajagu nad siis praegu abi või mitte.

Paljudele näib, et osa hädasolijate endi pingutused ei ole piisavad. Miks peaksime meie abistama neid, kes on pikalt võlgu elanud? Ma mõistan inimeste arusaamatust ja kohatist nõrdimust. Kuid viha ei ole hea nõuandja. Eesti ei peaks üritama kedagi karistada.

Samuti ei aita pikaajalisele lahendusele kaasa kahjurõõm. Muutuste protsess võib mõne riigi puhul kesta aastakümneid. Üle pea kasvanud riigivõla probleemile ei ole kiireid lahendusi. Meie poliitilistes ega majanduslikes huvides ei ole tekitada Euroopa kaardile uusi 'halle tsoone'.

Me kõik oleme näinud, et kui Kreekal läheb halvasti, muutuvad turud närviliseks ja teised riigid satuvad surve alla. Kui Itaalia läheb halvasti, ei saa sellest kellelgi Euroopas paremaks minna. Tsiteerides Saksamaa liidukantsler Angela Merkelit: „Kui asjad ei lähe hästi Euroopas, ei lähe asjad hästi ka Saksamaal.“ Kui palju kindlamini kehtib see lause siis veel Eesti kohta!

Sestap jääb üle nagu kolleegki tõdeda, et kriisi lahendamise võtmeks on jõud ja ühtsus. Ei ole meie huvides hoida ennast kõrvale, kui maja maja järel tuld võtab.

Teiselt poolt, kui Iirimaa hakkab paremini minema, hingab kergemalt mitte üksnes Portugal vaid kogu euroala.

Ma loodan, et me kõik mõtleme sellele. Ehk aitab see suunata meie debatti riigimeheliikkusele siis, kui valitsus toob Riigikogu ette seaduseelnõu Euroopa Liidu Toimimise Lepingu muutmise ratifitseerimiseks ning eelnõu Euroopa stabiilsusmehhanismi loomiseks.

Lugupidav Riigikogu,

Euroopa ühine jõuline tegevus peab tagama, et meie ühised institutsioonid ja reeglid ei laseks eilsetel vigadel homsesse üle kanduda. Mitmed olulised sammud selles suunas on juba astunud. Uued liikmesriikide eelarvete kujundamise ja monitoorimise raamid. Seni praktiliselt puudunud ja nüüd tekkiv varajase hoiatuse mehhanism. Automaatsem ja kui soovite, karmim sekkumis- ja trahvisüsteem. Kuid need on alles esimesed sammud euroala otsustavaks tugevdamiseks. Võlakriisi algpõhjuseks on olnud mõnede riikide pikaajaline jätkusuutmatu eelarvepoliitika. Ülejõu elamine, ülemäärane laenamine.

Eelarvetega seotud poliitikalikud on praegu selgelt liikmesriikide pärusmaa. Liidul ei ole pädevust sekkuda tervishoiu- ega sotsiaalsüsteemi puudutavatesse otsustesse. Taoline rollijaotus on üldjoontes mõistlik ka edaspidi. Seda niikaua, kuni liikmesriik hoiab oma kodu korras.

Tulevikus ei saa Euroala aga jääda kõrvaltvaatajaks, kui üksiku liikmesriigi vastutustundetu kulutamine ohustab kõikide stabiilsust. Kui vaja, tuleb sellise ohu vältimiseks ja sekkumise võimaldamiseks muuta ka aluslepinguid. Muutmise vajadustest ja võimalustest annab Euroopa Ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy esialgse ülevaate juba detsembri ülemkogul.

Lepinguid ei tohi muuta kergekäeliselt, kuid see ei saa olla tabu. Vajaduse korral peab seda tegema. On selge, et meie eelistus koostöö süvendamisel ja lepingute muutmisel on liikuda edasi kogu Euroopa Liidu raamistikus, koos kõikide liikmesriikidega. Sest on asju, mis lihtsalt töötavad 27-kesi kõige paremini – näiteks siseturg.

Samas ei tohiks üksiku riigi suutmatuse või tahtmatuse muutustega kaasa minna olla teistele edasiliikumisel takistuseks. Tugevamalt lõimunud tuumik, mis oleks avatud hilisematele liitujatele, ei ole Euroopale mitte ohuks, vaid tugevuseks. Erinevalt vaid kitsastest omahuvidest lähtuvast mille-tahan-selle-võtan, mille-tahan-selle-jätan lõimumisloogikast.

Siinkohal rõhutan aluslepingus toodud põhimõtet – euro on kogu Euroopa Liidu ühisraha. Euro on liim, mis hoiab majandust ja siseturgu koos ning seega ka Euroopat koos. Kõik riigid, kaks erandit välja arvatud, on kohustatud sellega liituma.

Lugupidav Riigikogu,

Majandus- ja rahandusliitu tugevdades peame silmas pidama ka siseturgu. Ei saa ainult tulekahju kustutamiseks tegelda. 500 miljonit tarbijat ühendav ühtne turg suudaks vabamalt tegutsedes

tekitada suuremat majanduskasvu, luua rohkem töökohti ning parandada seeläbi ka riikide eelarvetulu. Peame arendama nii siseturu toimimispõhimõtteid kui ka turgu ennast.

Saatsin enne oktoobri ülemkogu kolleegidele kirja, kus visandasin siseturu tugevdamise võimalusi. Asjakohased sammud võiksid näiteks hõlmata siseturu reguleerimiseks senisest enam otsekohaldatavate õigusaktide kasutamist.

See samm vähendaks Euroopa õiguslikku killustatust – olukorda, kus turuvabadust tagavad õigusaktid võetakse liikmesriikide poolt üle erinevas mahus, viisil ja ajal. Kui üldse. See on endiselt peamine takistus ühtse turu tõrgeteta toimimisel.

Samuti tuleks suurendada Euroopa Komisjoni rolli nelja vabaduse – inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumise järelevalvel ja rakendamisel, ning nelja vabaduse arvestamist seadusloomes nii üleeuroopaliselt kui ka riiklikul ja regionaalsel tasandil.

Teiseks on vaja siseturgu süvendada. Suurendada piiriülest teenuste osutamise vabadust, sh eriti valdkondades, mille avamine vabale konkurentsile võiks tuua uut kasvu. Näiteks tervishoiuteenused.

Aga loomulikult on meie erilises fookuses digitaalse ühtse turu loomine – kuidas saaks see Eesti puhul teisiti olla! Olen rõõmus, et see meie algatatud mõte on jõudnud rakendamise faasi. Ma loodan, et juba käesoleva Riigikogu koosseisu ametiaja lõpuks jõustub uus e-allkirja direktiiv, mis muudab ülepiirilise digitaalse isikutuvastamise reaalsuseks. Euroopa Komisjoni lubadused annavad selleks igatahes alust. See avab ettevõtetele ja tarbijatele senisest mitu korda suurema hangete ja e-teenuste turu.

Loomulikult tuleb kaotada siseturu õiguslik killustatus võtmevaldkondades – ühtlustada patendi- ja autoriõigus ning lepinguõigus. Vajaduse korral kasvõi tihendatud koostöö vormis. Tuleb piirata ja vähendada liikmesriikide tööturgude struktuurseid jääkusi. Ja nii edasi ja nii edasi.

Kindlasti on valitsuse tähelepanu keskmes ka Eesti füüsiline lõimimine siseturuga – infovoogu ja energiavoolu kindlustav taristu. Maismaa-, mere- ja õhuhendused Euroopaga. Rail Baltic ei ole enam ulmeprojekt, vaid üsna varsti tõelisuseks saav kiire rongiühendus.

Valitsus on juba astunud esimesi samme selle elluviimiseks. Koos Läti ja Leedu kolleegidega otsustasime möödunud neljapäeval Tallinnas, et loome riikidevahelise ühisfirma ning alustame trassi ruumilise planeerimisega. Me soovime, et ehitust rahastataks juba järgmisest Euroopa Liidu eelarveraamistikust, mis kestab 2014. aastast 2020. aastani.

Järgmisel eelarveperioodil jääb Eesti kindlasti suureks kasusaajaks. See tagab konkurentsivõime tõstmiseks vajalike investeeringute tegemise ka edaspidi. Valitsus taotleb eelarveläbirääkimistel ühtekuuluvuspoliitika vahendite diskrimineeriva kululae kaotamist ning seisab võrdsemate põllumajanduse otsetoetuste eest. Kuid lisaks mahule keskendub valitsus ka kvaliteedile. Euroopa Liidu maksumaksjatelt saadav toetus ei tohi olla mitte 'odav raha' vaid 'tark raha'.

Valitsus teab muidugi, et iseenesest juhtuvad maailmas väga vähesed asjad. Praegusel valitsusel ei ole illusiooni, et minu poolt just kirjeldatu iseenesest juhtuma hakkaks. Teiega, lugupeetavad Riigikogu liikmed, ja samuti laiema avalikkusega konsulteerides on sündimas uus Eesti EL poliitika raamistik aastateks 2011-2015.

Mul on hea meel, et selle dokumendi eelnõu sai nii palju tähelepanu ning et sellele esitati nii palju parandusettepanekuid. Ja väga hea meel on mul selle üle, et 181st ettepanekust sai valitsus

arvestada tervelt 132-ga.

Dokumendi täiendamine nende alusel muudab poliitika laiapõhjalisemaks, annab valitsusele meie tegevuses rohkem kindlust, seljatagust. Poliitikadokument sisaldab rohkem kui sadat algatust, direktiivi eelnõu või projekti, mida Eesti soovib Euroopa Liidus mõjutada ja suunata.

Ning kuigi me lähtume oma mõtlemises Eesti huvidest, oleme me veendunud, et nende küsimuste edendamine on kasulik ka Euroopale tervikuna. Me ei kaitse kitsaid erihuve. Pigem proovime anda tõuke nende valdkondade arendamiseks, mis toovad kaasa suurema majanduskasvu ja loovad rohkem töökohti terves Euroopas. Või tõstavad kogu Euroopa julgeolekut.

Lugupeetav Riigikogu,

Pöördume tagasi ettekande alguse juurde. Me ei tea, millal võlakriis lõpeb. See ei saa juhtuda üleöö. Samuti ei tea me, kas ja kui suures mahus peab euroala veel võtma vastu abinõusid hättasattunud riikide abistamiseks. Kuid ma võin teile julgelt kinnitada, et kui tegutseme targalt, on euroala ja Euroopa Liit tugevamad ning tegutsevad kriisi lõppedes vähem mugavusklubi- ja veelgi rohkem tegudeklubina.

Selles on oma osa anda ka Eestil. Ja selleks ongi mõeldud viima uus EL poliitika. See on poliitika, mis tihendab Eesti lõimumist tugeva Eurooliidu ja tugeva euroalaga. See on poliitika, mis tõstab Euroopa konkurentsivõimet. See on poliitika, mis teeb Euroopat maailmas suuremaks. Ja Euroopaga koos ka Eestit.

Täna tähelepanu eest.